

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 18

Миколаїв

2025

Редакційна колегія вісника:

Берестнев В. Б., заслужений тренер (Миколаїв);

Бобіна О. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);

Гогоренко О. В., канд. філол. наук (Миколаїв);

Деркач В. М., заслужений тренер, канд. наук з фіз. виховання та спорту, доц. (Миколаїв);

Карсканова С. В., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);

Коваль С. С., канд. фіз.-мат. наук, доц. (Миколаїв);

Матвієнко Л. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);

Матійко О. В., заслужений діяч мистецтв (Миколаїв);

Міняйлова А. В., канд. пед. наук, доц. (Миколаїв);

Наливайко В. С., канд. техн. наук, проф. (Миколаїв);

Трибулькевич К. Г., д-р пед. наук, доц. (Київ);

Філатова О. С., д-р філол. наук, проф. (Миколаїв);

Філіппова Н. М., канд. філол. наук, проф. (Миколаїв);

Чугуєва І. Є., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);

Шаповалова І.В., канд. філос. наук, доц. (Миколаїв).

Відповідальний за випуск: **Бобіна О. В.**

Друкується за рішенням Вченої ради Навчально-наукового гуманітарного інституту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Протокол № 4 від 26.11.2025 р.).

Г94 Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. – Миколаїв: Ілліон, 2025. – Вип. 18. – 382 с.

У віснику опубліковані статті, що узагальнюють досвід роботи та результати досліджень у сфері вищої освіти та інших галузях знань. Основні рубрики вісника відповідають напрямам гуманітарної підготовки та соціально-гуманітарної освіти, яка здійснюється Навчально-науковим гуманітарним інститутом Національного університету кораблебудування. Вісник розрахований на викладачів, наукових працівників, фахівців, молодих науковців у сфері вищої освіти.

УДК 001(062.552)

© Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 2025

3. Некрологи. *Одесские Новости*. 1892. № 2189. Воскресенье. 2 (14) февраля. С. 1.

4. Одесская жизнь. Похороны старшего газзана одесского караимского общества. *Одесские Новости*. 1892. № 2190. Вторник. 4 (16) февраля. С. 3.

5. Суд. Существует-ли караимское общество? (Судебная палата). *Одесские Новости*. 1911. № 8479. Четверг. 29 июля (10 августа). С. 3.

Koval G. P., senior lecturer of social sciences, Mykolaiv Professional Machine-Building Lyceum (Ukraine, Mykolaiv), genkoval0805@gmail.com

Lyashenko I. O., student, Mykolaiv Professional Machine-Building Lyceum (Ukraine, Mykolaiv), genkoval0805@gmail.com

Covering moments of the life of the Karaites of Odessa on the pages of the newspaper «Odesskie Novosti» in the late 19th – early 20th centuries

The coverage of the death and funeral of the Odessa Karaite senior ghazan Isaac Abramovich Beim in 1892 is analyzed and the obituaries from whom they were published are indicated. The trial in Odessa regarding the very right to exist of the Karaite community is covered. The course, participants and decisions of this judicial process are identified and described.

Keywords: Karaites, Odesa, funerals, ghazan, court chamber, Karaite society.

УДК 004.8:008:378.4

Костирко Т. М.

директор наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), tamara.kostyrko@nuos.edu.ua

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УНІВЕРСИТЕТІВ

У доповіді розглянуто актуальність цифрової трансформації академічної інфраструктури як стратегічного напрямку модернізації університетських бібліотек і музеїв. Акцент зроблено на необхідності впровадження інноваційних

цифрових технологій, зокрема засобів штучного інтелекту, як інструментів збереження, оцифрування, аналізу та доступу до культурної спадщини. Обґрунтовано важливість створення єдиного цифрового ресурсу для інтеграції фондів, підтримки науково-освітнього процесу та забезпечення міждисциплінарної взаємодії. Підкреслено етичні та правові аспекти цифрової трансформації в освітньо-культурному середовищі.

Ключові слова: *цифрова трансформація, штучний інтелект, академічні бібліотеки, університетські музеї, культурна спадщина, оцифрування, цифрові технології, освітній процес.*

У сучасних умовах стрімкої цифровізації всі сфери суспільного життя зазнають суттєвих змін, і вища освіта – не виняток. Академічні бібліотеки та музеї – осередки знань, культури та ідентичності – опинилися на перетині викликів і можливостей. Для збереження, актуалізації та ефективного використання культурної спадщини університетів необхідним стає впровадження інноваційних цифрових технологій, серед яких особливе місце посідає штучний інтелект (ШІ).

Університетські бібліотеки та музеї накопичили безцінні колекції книг, архівів, артефактів, які потребують нових форм презентації, зберігання та доступу. Використання традиційних методів вже не відповідає вимогам сучасного академічного середовища, де важливо забезпечити швидкий, структурований та персоналізований доступ до інформації. Цифрова трансформація – не просто модернізація, а стратегічна потреба для збереження академічного надбання.

ШІ відкриває нові горизонти для обробки культурного спадку. Технології комп'ютерного зору дозволяють швидко й точно оцифровувати паперові документи, зображення, об'єкти. Алгоритми машинного навчання здатні автоматично класифікувати, систематизувати, створювати метадані, що значно зменшує людський ресурс та час.

Синергія між бібліотеками та музеями університетів можлива через створення єдиної цифрової платформи. Такий ресурс дозволить об'єднати фонди, забезпечити зручний доступ до оцифрованих матеріалів і уникнути дублювання. ІІІ стає інструментом, що оптимізує пошук, автоматично додає описи, переклади, хронологічні та тематичні прив'язки.

Оцифрування рідкісних документів, архівних матеріалів, колекцій і артефактів за допомогою ІІІ дає змогу створювати високоякісні цифрові копії. Застосування комп'ютерного зору дозволяє зберігати навіть зношені документи. Створення віртуальних експозицій, онлайн-архівів і 3D-моделей забезпечує відкритість і доступність культурної спадщини.

Цифрові ресурси з елементами ІІІ значно розширюють можливості для навчання та дослідження. Студенти та викладачі отримують доступ до персоналізованих рекомендацій, інтелектуального пошуку, візуалізацій та аналізу даних. Це сприяє інноваційності навчального процесу та залученню до роботи з джерелами навіть на ранніх етапах навчання. Створення ефективних цифрових рішень можливе лише за умов співпраці фахівців різних галузей – бібліотекарів, музейників, ІТ-спеціалістів, дослідників, юристів. Важливо також впроваджувати відкриті стандарти, міжуніверситетське партнерство та прозорі стратегії цифрової гуманітаристики.

Етичні та правові виклики. Оцифрування культурного спадку вимагає дотримання авторських прав, конфіденційності, належного оформлення ліцензій. Важливо розробити етичні політики щодо використання штучного інтелекту в культурному секторі, уникати алгоритмічної упередженості та маніпуляцій.

Успішні кейси та перспективи для України. Світовий досвід свідчить про успішність цифрових трансформацій: від бібліотеки Гарварду до Музею Вікторії й Альберта. Українські виші мають величезний потенціал – багаті фонди, кваліфіковані кадри, бажання до інновацій. Інтеграція у міжнародні проєкти та підтримка на державному рівні дозволять зробити наш культурний спадок доступним для майбутніх поколінь.

Висновок. Таким чином, штучний інтелект – це не загроза традиційним бібліотекам і музеям, а можливість розкрити новий вимір їхнього значення. Університети мають всі шанси стати флагманами цифрової гуманітаристики, забезпечуючи збереження, популяризацію та активне використання власної культурної спадщини у науково-освітньому просторі.

Джерела і література

1. Ковтанюк Ю. С., Кузнецов О. Ю. Використання штучного інтелекту в діяльності архівів, бібліотек і музеїв. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Інтеграція у міжнародний бібліотечний простір*: матеріали міжнар. наук. конф. Київ, 2024.
2. Коцюбівська К., Тимошенко О., Василевський А. Інструменти штучного інтелекту для збереження та популяризації культурної спадщини. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2024. Т. 7, № 2. С. 275–282. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-796X.7.2.2024.317736>.
3. Кунанець Н. Е., Ліпак Г. І. Використання методів штучного інтелекту для збереження культурного надбання. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Інтеграція у міжнародний бібліотечний простір*: матеріали міжнар. наук. конф. Київ, 2024.
4. Сенченко Н. Актуальні питання формування цифрових колекцій електронних бібліотек. *Вісн. Кн. палати*. 2023. № 1. С. 15–25.

Kostyrko T., director of the scientific library of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), tamara.kostyrko@nuos.edu.ua

Artificial intelligence as a tool for preserving the cultural heritage of universities

The report explores the relevance of digital transformation in academic infrastructure as a strategic direction for modernizing university libraries and museums. The focus is placed on the necessity of implementing innovative digital technologies, particularly artificial intelligence tools, as instruments for the preservation, digitization, analysis, and access to cultural heritage. The importance of creating a unified digital resource for integrating collections, supporting educational and research activities, and fostering interdisciplinary collaboration is emphasized.

Ethical and legal aspects of digital transformation in the academic and cultural environment are also addressed.

Keywords: *digital transformation, artificial intelligence, academic libraries, university museums, cultural heritage, digitization, digital technologies, educational process.*

УДК 373:378:94(477)

Нефьодов Д.

доцент кафедри історії, Навчально-науковий педагогічний інститут
ім. В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені
адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), nefyodovdv@gmail.com

ОСВІТНЄ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ ІСТОРИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА В СУЧАСНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

В статті досліджено освітнє та громадське значення історичного краєзнавства в сучасних закладах загальної середньої освіти та закладах вищої освіти. Автори приходять до висновків, що краєзнавчу освіту можна розглядати як систему змістового та організаційного забезпечення навчальної діяльності школярів і студентів з урахуванням специфіки регіону. Її метою є формування гармонійної, морально вихованої особистості з національною самосвідомістю, яка здатна інтегруватися у сучасне суспільство та світову спільноту.

Подальший розвиток краєзнавчих студій передбачає гнучкі зміни у навчальних програмах і методиках викладання. Освіта має орієнтуватися не на механічне відтворення знань, а на формування творчого та критичного мислення, що відповідає викликам сучасності. Історичне краєзнавство у цьому контексті є одним із найефективніших засобів розвитку інтелектуального й творчого потенціалу учнів і студентів.

Ключові слова: *історичне краєзнавство, педагогіка, історична освіта, навчально-виховний процес, заклади загальної середньої освіти, вища освіта.*

ЗМІСТ

Бобіна Олег – директор Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.... 3

ІНКЛЮЗІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА

Ігнатович Анатолій – фахівець з питань освіти дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ)	6
Тур Олександр – Керівник проєкту «Подолання розриву: розбудова потенціалу інклюзивної освіти в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях»	7
Бережник О. В., Коренєва Ю. П. Емоційна грамотність як чинник збереження психологічного здоров'я студентської молоді в умовах соціальної нестабільності.....	8
Білокамінська Л. А., Чугуєва І. Є. Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінок	14
Демкова Н. Ю., Рогальська-Яблонська І. П. Особливості адаптації дітей шестирічного віку до навчальної діяльності.....	19
Дігтяренко В. Ю., Литвиненко І. С. Захисні механізми психіки в умовах стресових ситуацій.....	23
Зайка Г. О., Олексюк О. М. Соціально-психологічна робота з жінками, які стали жертвами домашнього насильства	29
Карсканова С. В., Прийма О. М. Особливості сепарації підлітків з особливими освітніми потребами	34
Карсканова С. В., Ніязов Р. В. Вибір стратегій поведінки особистості при внутрішньоособистому конфлікті	38
Кравчук О. Ю. Інклюзивне освітнє середовище в закладах вищої освіти: концепції, виклики та траєкторії розвитку	45
Кравчук О. Ю. Штучний інтелект як інструмент підтримки практики психологів у роботі з інклюзивними учнями.....	49
Кравчук О. Ю., Новікова Г. Інклюзивні підходи до психосоціальної підтримки підлітків: адаптація до різних потреб та контекстів.....	54
Кравчук О. Ю., Райковська В. М. Профорієнтація дітей з особливими потребами: міжгалузевий підхід, індивідуальна підтримка та інклюзивні траєкторії розвитку	59
Кравчук О. Ю., Усикова О. М. Моніторинг розвитку соціальних навичок за допомогою ШІ: приватність, етика та інтерпретація результатів	64

Кравчук О. Ю., Христиановська Л. А. Роль сім'ї та партнерського оточення в процесі психологічної реабілітації жінок	69
Курчатова А. В. Теоретико-методологічні підходи розкриття механізмів реалізації супервізії в інклюзивній освіті.....	73
Ларченко І. В., Богданова О. В. Інноваційні тенденції та впровадження технологій штучного інтелекту у вищій освіті	79
Ларченко І. В., Іщенко О. А. Модераційний ефект емоційного інтелекту у збереженні автономної мотивації студентів в умовах стресогенності.....	86
Ларченко І. В., Іщенко Я. П. Взаємозалежність когнітивних та емоційних процесів у стані довготривалого стресу в осіб, що мешкають у прифронтових зонах	93
Литвиненко І. С. Послуга раннього втручання – перша сходинка інклюзії	100
Литвиненко І. С., Гончарова О. О. Емоційне вигорання працівників гуманітарної сфери та представників допомагаючих професій в контексті ургентного реагування.....	104
Литвиненко І. С., Джигота Е. В. Деякі аспекти психологічної допомоги військовим після повернення з зони бойових дій засобами арттерапії	111
Литвиненко І. С., Малюжеко М. В. Формування пізнавальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку.....	116
Матко Д. А., Олексюк О. М. Вплив соціальних мереж на формування ціннісно-смислової сфери особистості.....	121
Матко Д. А., Олексюк О. М. Соціальні мережі як середовище конструювання ідентичності та ціннісних пріоритетів	126
Межуєва К. Д., Олексюк О. М. Особливості ментального здоров'я жінки у перинатальний період.....	130
Межуєва К. Д., Олексюк О. М. Психологічні особливості адаптації до вагітності та подолання ознак посттравматичного стресового розладу, отриманого внаслідок пережитих психотравмуючих ситуацій	137
Михальченко Н. В. Складові готовності майбутніх вчителів початкових класів до розвитку рефлексії учнів в умовах інклюзивного навчання.....	143
Михальченко Н. В., Криницька О. О. Психологічна підтримка осіб, які пережили травматичні події: комплексний аналіз методів, ефективності та факторів впливу.....	150
Михальченко Н. В., Михальченко І. В. Симптоми професійного вигорання педагогів та фахівців.....	157
Мірзоян К. О. Взаємозв'язок самооцінки та рівня самоактуалізації у творчих особистостей.....	165

Мочалова О. В. Особливості розвитку пізнавальних процесів дітей дошкільного віку з порушенням інтелектуального розвитку	168
Олексюк О. М., Корнієнко В. А. Особливості проявів ПТСР у військових і шляхи запобігання	174
Прасол Д. В. Характер і причини визначення інвалідності серед осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіту за умови інклюзивного навчання	178
Сінченко В. М., Коренєва Ю. П. Майндфулнес-практики як засіб збереження психоемоційної стійкості у волонтерській діяльності в умовах воєнного часу.....	185
Сеппар К. Б., Олексюк О. М. Вплив професійного іміджу на ефективність консультативної діяльності психолога	190
Сеппар К. Б., Олексюк О. М. Імідж психолога як чинник успішної професійної реалізації	194
Ткаченко О. Прояви булінгу в закладах середньої освіти.....	200
Тур О. В. Управління інклюзією у закладах вищої освіти: стратегії формування інклюзивної культури та їх вплив на результативність закладу освіти	204
Чугуєва І. Є., Мачечук Н. В. Психологічні чинники соціальної реінтеграції учасників бойових дій	209
Яблонський А. І., Савицький О. В. Теоретичні підходи до вивчення бойового стресу у військовослужбовців	215

МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Беляков Д. Імператорський Новоросійський університет – метеорологічна перлина Північного Причорномор'я.....	222
Галєєва М. Психологічна допомога сім'ям загиблих воїнів.....	226
Гей С. П. Грецькі топоніми Північного Причорномор'я: історико-лінгвістичний аспект	228
Гранченко М. В., Хрящевська Л. М. Відкриття перших закладів освіти в Одесі (1794–1830-ті рр.)	236
Коваль Г. П., Ляшенко І. О. Висвітлення моментів життя караїмів Одеси на сторінках газети «Одесские Новости» в кінці XIX – на початку XX ст.	239
Костирко Т. М. Штучний інтелект як інструмент збереження культурної спадщини університетів	242
Нефьодов Д. Освітнє та громадське значення історичного краєзнавства в сучасних вітчизняних закладах освіти.....	246

Рижева Н., Довбня В. Пам'яткоохоронна діяльність на території Миколаївської області (2000–2019 рр.)	251
Рижева Н., Михайлов М. Культурні взаємовпливи у декоративному оздобленні піхов мечів Київської Русі.....	255
Семешин Е. До біографії Валерії Містюк: Уродженка Миколаєва в історії радянської психології	258
Сергієва Ю. С., Матвієнко Л. В. Експерименти на Засізькому цукровому заводі: історичний еккурс.....	261
Тернович Б. П. Голокост на Миколаївщині	265
Ткаченко О. Прояви булінгу в закладах середньої освіти: теоретичний аналіз	267
Філенко А., Нефьодов Д. Західна історіографія господарської реформи у СРСР 1965 р.....	271
Фьольдварі Шандор. Український газ під Чорним морем і перспективи турецьких інвестицій	278
Шевченко А. Становлення землеробства у Буджаку на початку ХІХ ст.	282
Шевчук В. Український націонал-комунізм 1918–1921 рр.: історіографічний та джерелознавчий аналіз.....	286

ДИЗАЙН

Данильченко Н. В., Гавловська Д. А. Сучасні концепції в проєктуванні дизайну плавучих будинків	290
Матійко Н. О., Бєлосвіт Я. О. Управління дизайном в епоху цифрових технологій: синергія комп'ютерної графіки та креативних процесів.....	296
Матійко О. В., Обухова В. О. Сучасні текстильні матеріали в інтер'єрних макетах: імітація оббивки і декоративних елементів.....	299
Портнов Д., Атанова Є. Значення академічного рисунка у формуванні конструктивного мислення майбутніх дизайнерів.....	303

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

Вакуліна Л. М., Лагерний Д. І. Фізичне виховання як компонента патріотичного формування молоді	309
---	-----

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Бобіна О. В. Як працює Гуманітарний інститут на четвертий рік Великої війни	316
Валуєва Ю. А., Чурсіна А. О., Шаповалова І. В. Розвиток освіти південної України у ХІХ–ХХ ст.	325

Васильєва В. В., Лукашик В. І., Шаповалова І. В. Війна і психічне здоров'я українців в умовах воєнного стану	332
Волкотрубенко Є. О., Шаповалова І. В. Еволюція портової інфраструктури Миколаївщини як чинник економічного зростання південного регіону	340
Запесочний Н. О., Шаповалова І. В. Розвиток суднобудівної промисловості Миколаївщини: історичний вимір та сучасні перспективи.....	343
Залізко А. С., Шаповалова І. В. Формування багатонаціонального культурного середовища Північного Причорномор'я (кінець XVIII ст. – XIX ст.).....	347
Корольова Т. М., Кравчук О. Ю. Психологічні чинники медіаграмотності як елемент соціальної компетентності індивіда	351
Михальченко Н. В., Молчанова О. М. Готовність майбутніх вчителів початкових класів до організації навчальної діяльності молодших школярів.....	354
Моїсєєнков А. В., Шаповалова І. В. Особливості соціально-економічного життя Північного Причорномор'я у період 1917–1921 рр.	362
Надточій І. В. Взаємодія медицини та освіти у реалізації програм раннього втручання у розвиток дитини	366
Вимоги до структури та оформлення наукових статей.....	381
Зразок оформлення статті	382